

УДК 502.5: 338.48

Губанова О.Р., Полетаєва Л.М.

ЕКОЛОГІЧНІ ЕКСТЕРНАЛІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОДЕСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ

Одеський державний екологічний університет

Gubanova O.R., Poletayeva L.M.

ENVIRONMENTAL EXTERNALITIES OF USING THE TOURIST-RECREATIONAL POTENTIAL OF THE ODESSA COAST

Odessa State Environmental University

Анотація. Розглянута сукупність екологічних екстерналій використання туристично-рекреаційного потенціалу Одеського узбережжя. Визначена величина додаткових суспільних витрат від туризму та рекреації в прибережній зоні м. Одеса.

Ключові слова: екологічні екстерналії, туристично-рекреаційний потенціал.

Abstract. Considered all the environmental externalities of using the tourist-recreational potential of the Odessa coast. Determined the value of additional social costs from tourism and retreats in the coastal zone of Odessa.

Key words: environmental externalities, tourist and recreational potential

На сучасному етапі розвитку суспільства туристично-рекреаційна діяльність вважається однією з найприбутковіших у світі. За оцінками експертів, лише внесок від туризму в глобальний ВВП к 2023 року складе близько 3,4 трлн. дол. США [1]. Крім того, туризм та рекреація – це сфера господарювання, що характеризується високим мультиплікативним ефектом, який забезпечується суміжними галузями економіки (транспорт, зв'язок, торгівля, сільське господарство, будівництво, громадське харчування тощо), та відрізняється значною соціальною домінантою. Проте мова про позитивні

соціально та економічно значущі результати туристично-рекреаційної діяльності може йти лише за умови врахування її впливу на довкілля та дотримання принципів екологічно безпечного використання природно-ресурсної компоненти туристично-рекреаційного потенціалу територій. З огляду на це, проблема екологічних екстерналій розвитку сфери туризму та рекреації набуває особливої актуальності.

Метою дослідження є визначення сукупності екологічних екстерналій, обумовлених прогнозованим зростанням масштабів туристично-рекреаційної діяльності в прибережній зоні м. Одеса.

В сучасному розумінні екологічні екстерналії – це «речовинно-енергетичні впливи, що завдають шкоди благам природного середовища та викликають додаткові витрати у користувачів цих благ внаслідок їх перебування поза системою економічних відносин, що обумовили виникнення екологічного збитку» [2]. Причиною генезису екологічних екстерналій є неадекватність системи ринкових цін суспільним інтересам, тобто ринок «ігнорує» появу додаткових витрат від погіршення якості навколишнього середовища в результаті господарської діяльності та не враховує їх в ціні спожитого товару чи послуги, а опосередковано перекладає на суспільство. Найчастіше, до екологічних екстерналій, викликаних туристично-рекреаційною діяльністю, відносять: руйнування природних систем при розміщенні об'єктів туризму та рекреації; порушення природних зв'язків у ланцюгу «повітря – вода – земна поверхня - живі організми»; надмірне використання природно-ресурсних комплексів; забруднення навколишнього середовища викидами транспорту, стічними водами, побутовим сміттям; періодичне збільшення щільності населення в місцях відпочинку тощо. Поряд з переліченими зовнішніми ефектами, розвиток туризму та рекреації в приморських регіонах супроводжується: зменшенням узбережної піщаної смуги через масштабне будівництво готелів та санаторіїв; деградацією природних ресурсів в прибережній зоні та її забрудненням через велике скупчення відпочиваючих.

Сприятливі кліматичні умови, значна протяжність пляжів, інші природно-

рекреаційні ресурси дозволяють говорити про перспективність прибережної зони м. Одеса для розвитку різних форм відпочинку та оздоровлення, зокрема, таласотерапії - лікування морським кліматом і купаннями в поєднанні з сонячними ваннами. Можливість розбудови цього напряму туристично-рекреаційної діяльності (насамперед, пляжного відпочинку) є дуже важливим фактором привабливості одеського узбережжя для рекреантів. Проте для забезпечення ресурсно-екологічної безпеки прибережної зони рівень туристичного навантаження має бути в межах нормативного, який для приморських ландшафтних комплексів в літній період оцінюються в 300-500 осіб на 1 км² [3]. За даними Агентства з питань інвестицій та розвитку Одеської ОДА, станом на вересень 2015 р. в м. Одеса налічується 276 готелів з номерним фондом 7 тис. номерів на 16,5 тис. місць, а також 2220 місць в санаторно-курортних закладах. З огляду на зростання попиту на відпочинок в м. Одеса, для встановлення граничних показників туристичного потоку здійснена оцінка величини логістичного потенціалу рекреаційно-туристичної ємності міських пляжів. Відповідні показники рекреаційно-туристичної ємності пляжних ресурсів м. Одеса розраховані за методикою [4]. Так, забезпеченість берегової лінії пляжами становить 795 м/км; максимально можлива ємність пляжів - 175 тис. осіб; ступень використання пляжних ресурсів - 10,7 %; максимально можлива річна ємність - 22 400 тис. осіб (1 120 тис. осіб при 20 туро-днях, 3 202,5 тис. осіб при 7 туро-днях); максимальний річний туристичний обіг - 1 120 тис. осіб (56 тис. осіб при 20 туро-днях, 457,5 тис. осіб при 7 туро-днях).

Таким чином, показник максимального річного туристичного обігу, що не спричинятиме надмірного навантаження на прибережну зону м. Одеса, складає 56 – 457,5 тис. осіб на рік. Враховуючи тривалість перебування однієї людини в курортній зоні (1 тиждень) та нормативний показник утворення відходів, кількість продукованого відпочивальниками на узбережжі побутового сміття становить понад 3,36 тис. т, що завдає навколишньому середовищу еколого-економічний збиток в розмірі 1,086 млн. дол. США. Крім того, додаткові суспільні витрати обумовлені втратою ресурсоцінних компонентів твердих

побутових відходів (ТПВ). За оцінками фахівців [5], в містах відпочинку в складі ТПВ міститься до 40% паперової упаковки, до 20% - скла, до 15% - різної пластмаси. Вилучення цих видів вторинних ресурсів із загального потоку ТПВ, утвореного в межах прибережних територій міста в 2015 році, дозволило би повернути вторинну сировину в економічний кругообіг та зменшити екологічні екстерналії використання туристично-рекреаційного потенціалу Одеського узбережжя на 193,5 тис. дол. США.

Список використаних джерел:

1. Филоненко В.В. Современные тенденции развития российского рынка туристских услуг в контексте сервисизации мировой экономики // Сервис в России и за рубежом. – 2014. – № 6. – С. 125-132.
2. Чернявская Н.В. Причины возникновения и экономическая сущность экологических экстерналий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.konspekt.biz/index.php?text=590>
3. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. - Львів: НАН України. - ІРД НАН України. - 1999. - 78 с.
4. Донченко Л.М. Оцінка пляжних ресурсів для рекреаційного використання на прикладі Запорізького Приазов'я // Географія і сучасність: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П. Драгоманова. - Вип.13. - К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. - С.129-135.
5. Пенчук В.О., Даценко В.М., Юрченко О.М., Гололобов Б.Д. Уточнення концепції ефективної експлуатації технологій та обладнання для утилізації твердих побутових відходів у курортних містах України // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури, - 2010. – Вип. 3. - С. 167-175.

Робота відправлена: 27.03.2017 г.

© Губанова О.Р.

Полетаєва Л.М.